

SVEA HOVRÄTT
Patent- och
marknadsöverdomstolen
Rotel 020112

DOM
2020-12-30
Stockholm

Mål nr
B 2404-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Patent- och marknadsdomstolens dom 2020-01-29 i mål B 14945-16, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart (tilltalad)

R.D., 19781009-0576 Granitvägen
28
183 63 Täby

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten J.L. J.B.L
Advokater KB
Storgatan 11
972 38 Luleå

Motpart (åklagare)

Kammaråklagare O.E. Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad
brottslighet

Klagande och motpart (målsägande) M.O.

Box 4262
102 66 Stockholm

SAKEN

Brott mot upphovsrättslagen

DOMSLUT

1. Patent- och marknadsöverdomstolen tillåter inte M.O. att här åberopa omständigheten att han på grund av rättegången orsakats kostnader för förlorad arbetsinkomst.
2. Patent- och marknadsöverdomstolen avslår R.D. yrkande om av-visning av viss skriftlig bevisning åberopad av M.O. (utdrag från konversationer på Facebook, infogat i Patent- och marknadsöverdomstolens aktbilaga 45).

Dok.Id 1639765

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 00		måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se www.patentochmarknadsoverdomstolen.se		

3. Patent- och marknadsöverdomstolen avvisar skriftlig bevisning bestående i utskrifter av protokoll från förhör med ett vittne under förundersökningen (underrättens aktbilaga 21 s. 262–265).
  4. Patent- och marknadsöverdomstolen ändrar Patent- och marknadsdomstolens dom på följande sätt.
    - a. Antalet dagsböter bestäms till 50.
    - b. Den skäligen ersättning för utnyttjandet av filmverken, som R. D. ska betala till M.O., bestäms till 4 500 kr.
    - c. M.O.s yrkande om ersättning avseende ytterligare skada ogillas.
  5. Patent- och marknadsöverdomstolen bestämmer ersättning av allmänna medel åt J.L. till 21 060 kr. Av beloppet avser 16 848 kr arbete och 4 212 kr mervärdesskatt. Kostnaden för försvaret ska stanna på staten.
-

YRKANDEN M.M.

R.D. har yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolen ska frikänna honom från åtalet och ogilla M.O.s skadeståndsyrkande, samt befria honom från skyldigheten att ersätta staten för en viss del av försvararkostnaden.

Åklagaren och M.O. har motsatt sig R.D.s ändringsyrkanden.

M.O., som har biträtt åtalet i Patent- och marknadsöverdomstolen, har för egen del yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolen ska döma R.D. i enlighet med följande justerade gärningsbeskrivning (justeringarna är kursiverade).

R.D. har i Stockholms län eller på annan plats i landet upp-såtligen eller av grov oaktsamhet, delvis i förvärvssyfte, gjort intrång i M.O.s upphovsrätt till nedan angivna filmverk:

Söders Hjältar, del 1: Minneskortet

Söders Hjältar, del 2: Blåsippan

Söders Hjältar, del 3: Lingon

Söders Hjältar, del 4: Inkasso

Söders Hjältar, del 5: Hjärtegryn

Söders Hjältar, del 6: Veronica

Söders Hjältar, del 7: Lille Pojk

Söders Hjältar, del 8: Vapensyskon

Söders Hjältar, del 9: Vinterfesten

Intrången har bestått i att R.D. någon gång före den 4 feb-ruari 2016 framställt exemplar av ovanstående filmverk, i delvis ändrat eller bearbetat skick, samt därefter den 4 och 5 februari 2016 olovligen tillgängliggjort dessa exemplar för allmänheten genom att överföra dem på Youtube och genom länkning till Youtube från hemsidan svenskanarrativ.se. Filmverken har där funnits tillgängliga

för allmänheten till i vart fall den 1 april 2019.

Exemplarframställning och tillgängliggörande har vidare skett utan att M.O. angetts som upphovsman på det sätt god sed kräver.

R.D. har även uppsåtligen gjort intrång i P.F.s för-foganderätt i egenskap av utövande konstnär genom att använda de av-snitt av Söders Hjältar som P.F. medverkat i, på sätt som skett enligt gärningsbeskrivningen, utan P.F. samtycke och i syfte att stödja R.D.

M.O. har vidare yrkat att Patent- och marknadsöverdomstolen ska skärpa på-följden för R.D. samt helt bifalla det skadeståndsyrkande som han fram-ställde i Patent- och marknadsdomstolen.

R.D. har motsatt sig M.O.s ändringsyrkanden. Han har inte kunnat godta något skadeståndsbelopp som skäligt i och för sig.

M.O. har i Patent- och marknadsöverdomstolen åberopat ny skriftlig bevisning i form av utdrag av konversationer på Facebook.

R.D. har yrkat att den nya bevisningen avvisas.

Härutöver har Patent- och marknadsöverdomstolen självmant uppmärksammat frågor om tillåtligheten av åberopande av ny omständighet och av viss bevisning.

Målet har, med stöd av 3 kap. 1 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar och 51 kap. 13 § andra stycket punkt 5 rättegångsbalken, avgjorts utan huvudförhandling.

UTREDNINGEN

Den muntliga och skriftliga bevisning som åberopades i Patent- och marknadsdomstolen har lagts fram även här.

M.O. har vidare åberopat vissa skärmdumpar avseende bl.a. e-post och konversationer på Facebook. Patent- och marknadsöverdomstolen har i beslut den 1 juli 2020 avslagit ett av R.D. framställt avvisningsyrkande. Denna skriftliga bevisning har alltså tillåtits här.

M.O. har därefter åberopat de ytterligare utdrag av konversationer på Facebook som nämnts under YRKANDEN M.M.

R.D. har här även åberopat utskrifter av protokoll från förhör med J.A. under förundersökningen. Patent- och marknadsöverdomstolen återkommer till frågan om denna bevisning ska tillåtas.

DOMSKÄL

Preliminärfrågor

Ny bevisning

De utdrag av Facebook-konversationer som M.O. åberopat avser att styrka dels att M. O. är upphovsman, dels att R.D. haft ekonomiska motiv för sitt handlande, dels ock att R.D. agerat med uppsåt. Bevisningen är således relevant i ansvarsdelen. Den omfattas därför inte av den begränsning avseende tillåtligheten av ny bevisning som gäller enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken. R.D.s avvisningsyrkande ska därför avslås.

Förhörprotokoll

Varken åklagaren eller M.O. har haft någon erinran mot R.D.s åberopande av utdrag av protokoll avseende förhör under förundersökningen med

J.A. I denna del gör Patent- och marknadsöverdomstolen följande be-dömning.

Av 35 kap. 14 § rättegångsbalken följer att förhörsprotokoll som ingår i en förundersökning som regel inte får åberopas som bevis i en rättegång. Ingen av de undantags-situationer som nämns i bestämmelsen föreligger här. Det är inte heller fråga om tillämpning av den regel i 36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken som under vissa förutsättningar tillåter att en part i samband med ett vittnesförhör vid en huvudförhandling lägger fram upptagningar av förhör under förundersökningen. Patent- och marknadsöverdomstolen finner därför att bevisningen ska avvisas.

Ersättning för förlorad arbetsinkomst

M.O. har i Patent- och marknadsöverdomstolen anfört att i hans skadestånds-anspråk om 50 000 kr ingår ett ersättningsanspråk avseende förlorad arbetsinkomst till följd av hans arbete med målet i Patent- och marknadsdomstolen. Han har däremot inte närmare redogjort för omständigheterna kring inkomstbortfallet eller angett vilket del-belopp som ska hänföras till denna post.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att M.O.s påstående om att han har förlorat arbetsinkomst skulle kunna utgöra en grund för ersättning för rättegångskostnad i Patent- och marknadsdomstolen. En målsägande som vill ha ersättning för rättegångskostnad ska enligt 18 kap. 14 § rättegångsbalken framställa sitt yrkande om detta senast innan handläggningen av målet avslutas i den instansen som kostnaderna hänför sig till (se 31 kap. 11 § fjärde stycket med hänvisning till 18 kap. 12 § rättegångsbalken). M.O. har dock inte framställt något rättegångskostnads-anspråk i Patent- och marknadsdomstolen, och ett yrkande om ersättning för rättegångskostnader där kan därför inte heller framställas i Patent- och marknadsöverdomstolen.

M.O. har emellertid här utformat sin talan så att förlorad arbetsförtjänst åbe-ropas som en ytterligare grund för ett redan framställt skadeståndsanspråk. Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att ersättning för rättegångskostnad är en annan

sak än ett skadeståndsanspråk. Förlorad arbetsförtjänst till följd av rättegången kan därför inte anföras som en ny omständighet till grund för skadeståndsyrkandet (13 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken). Patent- och marknadsöverdomstolen tillåter därför inte M.O. att åberopa omständigheten.

Skuld

Intrångspåståendet enligt gärningsbeskrivningarna

Till en början kan konstateras att åklagaren här har ansett att Patent- och marknadsdomstolen gjort en riktig bedömning i alla delar. Härav följer att åklagaren inte vidhåller påståendet om att förfogandena delvis skett i förvärvssyfte. Åklagaren gör inte heller gällande att intrånget skett uppsåtligen.

M.O. har, till skillnad från åklagaren, inte godtagit Patent- och marknadsdomstolens bedömning att R.D. saknat uppsåt och handlat utan vinst-syfte. Patent- och marknadsöverdomstolen ska därför pröva det ursprungliga gärnings-påståendet även i dessa delar.

R.D. har i Patent- och marknadsöverdomstolen anfört att gärnings-beskrivningen inte är tillräckligt konkret med avseende på vilken upphovsrätt han på-stås ha gjort intrång i och att åtalet ska ogillas redan på denna grund. Han har i det sammanhanget anfört att åklagaren under huvudförhandlingen i Patent- och marknadsdomstolen talade om intrång i ”filmrätten”.

En ”filmrätt” uppkommer genom ett avtal som innebär att olika medverkande personers upphovsrätt och närstående rättigheter samlas i en innehavares – oftast filmproducentens – hand (se Levin, Lärobok i immaterialrätt, 2019, s. 544). En dispositiv reglering av rätten att förfoga över ett filmverk som omfattas av filmavtal återfinns i 39 och 40 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen).

I åklagarens gärningsbeskrivning påstås inte intrång i någon avtalsbaserad filmrätt. Det som åklagaren lagt R.D. till last är ett intrång i M.O.s. upphovs-rätt till filmverken. Någon uppgift om att denna rätt skulle ha förvärvats genom filmav-tal återfinns inte i gärningsbeskrivningen. Av det stycke i gärningsbeskrivningen som avser rätten till namngivelse framgår även att åklagaren gör gällande att M.O. är upphovsman till filmverken.

Åklagaren har i Patent- och marknadsöverdomstolen inte bemött påståendet om att hans kollega under huvudförhandlingen i första instans genomgående uttryckte att M.O. innehade en ”filmrätt” i stället för upphovsrätten till filmverken. Om åklagaren under sakframställan eller slutanförandet använt missvisande begrepp är det naturligtvis olyckligt. R.D. har emellertid varit företrädd av en offentlig försvarare som självklart varit medveten om hur gärningsbeskrivningen avgränsar prövningen och som haft möjlighet att ställa frågor till åklagaren om det var oklart vad som gjordes gällande. Att gärningspåståendet skulle ha justerats till att avse ”filmrätt” har inte påståtts.

I ett brottmål är det gärningsbeskrivningen som sätter ramen för rättegången och domen får inte avse någon annan gärning än den som angetts i åtalet (30 kap. 3 § och 45 kap. 4 § första stycket 3 rättegångsbalken). Det som ska läggas till grund för prövningen, såvitt gäller åklagarens talan, är alltså att M.O. i egenskap av upphovsman innehade en upphovsrätt till filmverken, ensam eller tillsammans med andra. Patent- och marknadsöverdomstolen återkommer nedan till innebörden i M.O.s. justering av gärningspåståendet.

R.D. har vidare anfört att gärningspåståendet inte är tillräckligt konkret då det inte anges vilket skapande bidrag till verket – t.ex. manus, regi eller foto – som M.O. har upphovsrätt till. Som redan framgått är det som regel flera personer som konstnärligt bidrar till skapandet av ett filmverk. Om bidragen inte utgör själv-ständiga verk, blir dessa upphovsmän gemensamt innehavare av upphovsrätten. De får alltså ideella andelar i verket. (Se t.ex. O.och R., Upphovsrättslagstiftningen,

JUNO, Version 4A, kommentar till 1 kap. 6 §, 2019-01-08.) Var och en av rättighetshavarna har emellertid rätt att beivra intrång (6 § upphovsrättslagen). Åklagaren har inte påstått att R.D. gjort intrång i något självständigt verk – t.ex. musik – som kan separeras från filmverken. Intrångspåståendet avser alltså filmverken som hel-het.

När det gäller de förfoganden över filmverken som enligt åklagaren utgör intrång, är det således inte någon brist i gärningsbeskrivningen att det inte närmare anges genom vilken prestation M.O. kommit att inneha del i upphovsrätten.

Beträffande rätten till namngivelse har åklagaren angett att M.O. inte angetts som upphovsman på det sätt som god sed kräver. R.D. har anfört att gärningsbeskrivningen i detta hänseende inte är tillräckligt preciserad, eftersom det inte framgår om M.O. skulle ha angetts som regissör, manusförfattare, film-fotograf eller på annat sätt. Åtalet får emellertid uppfattas så att det som läggs R.D. till last är att han inte över huvud taget angett M.O. som upphovs-man. Det finns inget hinder mot att pröva gärningspåståendet på grund av någon otydlighet i denna del.

Upphovsrätt till filmverken

Patent- och marknadsöverdomstolen delar underrättens bedömning att samtliga nio filmer är resultatet av en kreativ process och att de uppfyller det krav på originalitet som är en förutsättning för att de ska utgöra verk i upphovsrättslagens mening, tolkad i linje med EU-rätten. Filmverken är alltså föremål för upphovsrättsligt skydd enligt 1 § första stycket 4 upphovsrättslagen.

När det gäller vem eller vilka som ska anses vara upphovsmän till de nio originalverken ansluter sig Patent- och marknadsöverdomstolen till underinstansens rättsliga utgångspunkter. Som framgår av dessa ska upphovsrätt till ett filmverk principiellt tillkomma var och en som under inspelningsarbetet eller förberedelserna medverkat genom insatser av litterärt eller skapande slag. Det kan vidare framhållas att det enligt

7 § upphovsrättslagen gäller en presumtion för att den som på sedvanligt sätt namngivits som upphovsman när ett verk tillgängliggörs för allmänheten också är upphovsman till verket.

R.D. har gjort gällande att han är upphovsman till samtliga nio filmverk. Denna inställning grundas på påstående om att han dels skrivit manus till flera av filmerna själv, dels att han under alla förhållanden agerat som skådespelare med sådant inslag av improvisation och distans till manus att filmverken är ett resultat av hans eget skapande.

Patent- och marknadsöverdomstolen noterar att i de originalversioner av filmerna som tillgängliggjordes via YouTubekanalen Idiothem angavs i eftertexterna både R.D. och M.O. som manusförfattare och regissörer. Av eftertexterna framgick vidare att R.D. agerat som skådespelare medan M.O. svarat för foto, ljud och musik. Utredningen kan inte på någon punkt anses ge stöd för att eftertexterna inte återgav de verkliga förhållandena.

Patent- och marknadsöverdomstolen delar även Patent- och marknadsdomstolens bedömning att det som framkommit i målet om de inblandades personliga bidrag i den skapande processen leder till slutsatsen att både R.D. och M.O. är att anse som upphovsmän. Upphovsrätten till filmverken tillkommer alltså dem gemensamt.

Framställning av exemplar och tillgängliggörande för allmänheten

R.D. har erkänt att han framställt exemplar av de nio filmverken och gjort dessa tillgängliga för allmänheten i bearbetat skick på det sätt och under den tidsperiod som åklagaren angett. Erkännandet stöds av övrig utredning. Det är därmed styrkt att R.D. förfogat över verken på det sätt åklagaren påstått.

Medgivande till förfogandena eller överlåtelse av rättigheterna

R.D. har gjort gällande att han haft rätt att förfoga över verken antingen på grund av ett avtal, enligt vilket samtliga inblandade gav varandra tillåtelse att förfoga över filmverken, eller i vart fall på grund av att M.O. senare överlätit sin förfoganderätt på R.D..

Vad först gäller påståendet om ett avtal konstaterar Patent- och marknadsöverdomstolen följande.

Både R.D. och J.A. har berättat att de vid ett sammanträffande med M.O. på ett tidigt stadium, innan filmerna spelades in, träffade någon form av informell överenskommelse om ömsesidig frihet att förfoga över verken. J.A. har visserligen inte velat beteckna överenskommelsen som avtal, men han har ändå uppfattat att det fanns ett samförstånd om att de alla tre fick utnyttja materialet som de ville. Han har betonat att de alla tre var vänner vid den tidpunkten och att det hela var ”en kompisgrej”.

M.O. har förnekat att någon sådan överenskommelse träffats. Även om R.D. och J.A. haft olika minnesbilder om var de befann sig när överenskommelsen kom till uttryck, finns det inte skäl för att fränkänna deras berättelser tillförlitlighet. J.A. har hörts under ed. Med hänsyn till de bevisregler som gäller i brottmål har Patent- och marknadsöverdomstolen att utgå från R.D.s och J.A.s i huvudsak samstämmiga berättelser på denna punkt.

Det som R.D. och J.A. berättat om skedde på ett stadium när tankar och idéer om det kommande projektet ”bollades” fritt. Något manus hade alltså ännu inte tagit form och man hade heller inte kommit överens om rollfördelning, omfattning eller kanal för tillgängliggörande. Enligt R.D. var det J.A. som uttalade att alla inblandade skulle få använda materialet och göra vad de ville med det. Han uppfattade att M.O. genom tyst samtycke förklarade

sig införstådd med detta. Inte heller J.A. har uppgett att M.O. ut-tryckligen uttalade att han godtog förslaget. J.A. upplevde ändå att situat-ionen var sådan att alla var överens.

Patent- och marknadsöverdomstolen ska alltså bedöma om ett avtal om ömsesidig rätt att fritt förfoga över filmverken kan anses ha träffats på det sätt som R.D. och J.A. beskrivit.

Av 6 § upphovsrättslagen följer att det vid gemensam upphovsrätt krävs samtliga rättighetshavares samtycke för förfoganden över verket. Detta gäller även vid förfoganden som i realiteten är en fortsättning av redan medgivna utnyttjanden, exempelvis utgivning av en ny upplaga eller nyuppföranden av en teaterpjäs (se O. och R., Upphovsrättslagstiftningen, kommentar till 1 kap. 6 §, JUNO Version 4A, 2019-01-08). Frågan är således om denna princip i förevarande fall har avtalats bort på sådant sätt att rättighetshavarna fått en generell rätt till framtida utnyttjanden.

När det gäller avtal på upphovsrättens område ska följande framhållas.

Av 27 § första stycket upphovsrättslagen följer att rätten att framställa exemplar av ett verk och göra det tillgängligt för allmänheten får överlåtas och upplåtas (licensieras). Omfattningen (genom avgränsningar i tiden eller i rummet eller till olika slag av upphovsrättsligt relevanta befogenheter m.m.) av en förfoganderätt som upplåts kan ha avtalats. Om avtalet är oklart eller tyst i denna del får omfattningen fastställas genom tolkning respektive utfyllning. När ett avtal om upplåtelse av rättigheter till ett verk ska tolkas eller utfyllas måste särskild hänsyn tas till att fråga är om just ett verk, till det aktuella avtalsobjektets natur (såsom verkets art och graden av ideellrättslig prägel), till reproducerbarheten av en immaterialrätt samt till att upphovsmannen kan ha haft en svag avtalsposition. Hänsyn måste också tas till avtalets syfte och praktiska funktion. (Se NJA 2010 s. 559 punkt 7 och 9.)

För tolkning av avtal på upphovsrättens område gäller även den s.k. specifikationsprincipen eller specialitetsgrundsatsen (se O., Lagen [1960:729] om upphovsrätt till

litterära och konstnärliga verk 6 §, Lexino, 2019-12-30, kommentar till 27 §, avsnitt 3.1.1 med där gjorda hänvisningar). Denna princip innebär dels att en upplåtelse inte ska anses omfatta något ytterligare utnyttjande än vad som uttryckligen framgår av avtalet, dels att oklara överlåtelser ska tolkas restriktivt och till upphovsmannens fördel.

Specifikationsprincipen har tillämpats på upphovsrättens område vid sidan om andra principer avseende tolkning och utfyllning av avtal. Det kan noteras att principen tillämpats i ett fall där fråga uppkom om avtal avseende obegränsad rätt till förfogande över upphovsrättsligt skyddade alster träffats genom konkludent handlande (Svea hovrätts dom den 3 april 2012 i mål T 10376-08).

Med beaktande av dessa principer ska Patent- och marknadsöverdomstolen alltså be-döma om det vid sammanträffandet som R.D. och J.A. be-rättat om har träffats ett avtal som gett R.D. rätt att fritt föfoga över de filmverk som senare skulle produceras. Domstolen måste därvid ta hänsyn till att det var fråga om ett icke-kommersiellt hobbyprojekt tre vänner emellan, en ”kompisgrej” som J.A. uttryckt det. Under sådana förhållanden kan det i och för sig vara rimligt att avtal sluts muntligen eller konkludent. Mot detta ska ställas att R.D. är utbildad skådespelare, att M.O. är professionell filmare och att även J.A. var yrkesverksam inom kommunikation och media. Dessa om-ständigheter talar emot att var och en av dem formlöst skulle ge de andra fria händer att utan begränsning – vare sig i tid eller på annat sätt – utnyttja ett flertal filmverk som ännu inte skapats. Det framstår som ett karriärmässigt risktagande att helt avstå från varje form av kontroll över tillgängliggörandet av verken. Mot denna bakgrund, och med beaktande av specifikationsprincipen, kan J.A.s. generella uttalande om allas frihet att utnyttja filmerna och M.O.s. tystnad inte ges den inne-börden att denne gett sina medarbetare obegränsad rätt att fritt föfoga över verken. Därmed kan överenskommelsen inte tolkas så att R.D. fått medupphovs-männens medgivande att föfoga över verken på det sätt som skett.

När det gäller R.D.s påstående om att M.O. i korrespondens mellan parterna den 27–29 december 2015 överlåtit upphovsrätten eller lämnat med-givande till ett tillgängliggörande på annan kanal, delar Patent- och marknadsöverdomstolen den bedömning som underinstansen har gjort (Patent- och marknadsdomstolens dom s. 22).

Utredningen visar alltså att R.D. inte hade erhållit någon rätt att förfoga över verken genom överföring från egen YouTubekanal, vare sig genom generellt avtal, överlåtelse eller medgivande till det konkreta tillgängliggörandet. Detsamma gäller den exemplarframställning som skett. Dessa förfoganden har alltså skett olovligen och utgör intrång.

Intrång i utövande konstnärs rättighet

Patent- och marknadsöverdomstolen beslutade den 1 juli 2020 att tillåta M.O. att justera gärningsbeskrivningen på det sätt som framgår under rubriken YRKANDEN M.M. I denna justerade lydelse innefattar åtalet ett påstående om intrång i skådespelaren P.F. förfoganderätt. Som skäl för beslutet angavs att det var fråga om nya omständigheter som åberopades till stöd för det åtal som underinstansen prövat. Det konstaterades att de nya omständigheterna avsåg ett annat angreppsobjekt, men att det likväl var fråga om samma gärning.

Härutöver kan Patent- och marknadsöverdomstolen nu konstatera följande. Den omständighet som M.O. här åberopat hänför sig till en annan, numera avliden, persons ensamrätt för utövande konstnärer. Målsägande är, enligt 20 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken, den mot vilken ett brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada. Enligt den justerade gärningsbeskrivningen ska intrånget avse även den ensamrätt som tillkommit en skådespelare som medverkat i en av de filmer som åtalet gäller. En skådespelare har ensamrätt att förfoga över sitt fram-trädande enligt 45 § upphovsrättslagen. Enligt bestämmelsen ska 39 § upphovsrättslagen tillämpas även i fråga om sådan ensamrätt. Av detta följer att vid produktion av en spelfilm presumeras skådespelarnas rättigheter som utövande konstnärer ha över-gått till den eller de som innehar upphovsrätten till filmverket, som regel producenten

(se t.ex. O. och R., Upphovsrättslagstiftningen, JUNO Version 4A, kommentar till 3 kap. 39 §). M.O. har i målet gjort gällande att han är producent till filmverket och har del i den gemensamma upphovsrätten. Det föreligger därför inte något hinder mot att M.O. i egenskap av målsägande även gör gällande en ensamrätt som ursprungligen har tillkommit en skådespelare i filmerna. (Jfr även NJA 2000 s. 292.)

Åtalet, i enlighet med den av M.O. justerade gärningsbeskrivningen, innebär alltså att det från målsägandens sida påstås att han i egenskap av producent innehar en ensamrätt att tillgängliggöra de filmverk där Pawel Flato medverkar och att R.D. gjort intrång även i den rätt som följer av 45 § upphovsrättslagen. Eftersom det redan i åklagarens gärningspåstående anges att M.O. haft del i upphovsrätten i egenskap av upphovsman, får påståendet om att han därutöver kan härleda en förfoganderätt från P.F., närmast karaktären av överskottspåstående (jfr NJA 1998 s. 838 och 2013 s. 7 punkt 15). De omständigheter som M.O. anfört i denna del kan alltså inte medföra att de föreligger någon ytterligare intrångshandling.

Namnangivelse

Genom R.D.s egna uppgifter och de filmer som domstolen tagit del av står det klart att M.O. inte angavs som upphovsman, vare sig i eftertexterna eller på annat sätt, i de bearbetade versioner som tillgängliggjordes genom YouTube-kanalen Svenska Narrativ. M.O. har i sitt förhör förklarat att han inte heller ville namnges där. Han motsatte sig alltså både att filmerna överfördes till allmänheten från den nya kanalen och att han namngavs där. Under sådana förhållanden kan avsaknad av namnangivelse inte utgöra ett intrång i M.O.s. ideella rätt enligt 3 § första stycket upphovsrättslagen.

Uppsåt eller oaktsamhet

Av de skäl som Patent- och marknadsdomstolen angett är det inte styrkt att R.D. insåg att han inte hade rätt att förfoga över filmverken på det sätt han gjorde. Även Patent- och marknadsöverdomstolen anser emellertid att det var grovt oaktsamt av honom att inte försäkra sig om att M.O. tillät att han framställde exemplar

av filmverken och överförde dem till allmänheten från sin YouTubekanal. (Se s. 24 i Patent- och marknadsdomstolens dom.)

Syften

Patent- och marknadsöverdomstolen delar underinstansens bedömning att det inte är styrkt att filmerna tillgängliggjorts i förvärvssyfte (Patent- och marknadsdomstolens dom s. 25).

Det som M.O. anfört angående R.D.s politiska syfte får upp-fattas som ett påstående om en försvårande omständighet, eftersom målsäganden för-klarar att han inte vill att hans verk ska användas för dessa syften. Av förhöret med honom har framgått att han absolut inte ville bli förknippad med kanalen Svenska Narrativ.

Att ett olovligt tillgängliggörande av ett verk sker i propagandasyfte eller i ett politiskt sammanhang som upphovsmannen vill ta avstånd ifrån kan enligt domstolens mening utgöra en försvårande omständighet.

Enligt R.D. var hans syfte att underhålla människor. Patent- och marknadsöverdomstolen kan konstatera att filmerna har karaktär av humoristisk politisk satir, men att de inte präglas av politisk propaganda. M.O. har inte heller tagit avstånd från filmernas innehåll i och för sig. Det är snarare syftet med YouTube-kanalen och hemsidan Svenska Narrativ som denne vänt sig emot. På den punkten finns inte tillräckligt med utredning för att bedöma vilket syfte som R.D. haft med att driva kanalen och hemsidan eller om kontexten är av sådant slag att tillgängliggörandet kan anses ha främjat något visst politiskt syfte.

Sammanfattande bedömning i skuldfrågan

I likhet med underinstansen kommer Patent- och marknadsöverdomstolen till slutsatsen att R.D. utan M.O.s samtycke har framställt bearbetade exemplar av filmverken och gjort dessa tillgängliga för allmänheten på det sätt som åklagaren påstått. R.D. har därvid handlat grovt oaktsamt. Det är inte

styrkt att han agerat i förvärvssyfte och inte heller att han haft något politiskt syfte. R.D. har genom dessa förfoganden gjort sig skyldig till upphovsrättsbrott.

Patent- och marknadsöverdomstolen bedömer att avsaknaden av namngivelse inte utgör något upphovsrättsbrott under de omständigheter som förelegat.

Påföljd

Som framgår av Patent- och marknadsdomstolens dom har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2014 s. 859 punkt 13 uttalat att även om straffvärdet naturligtvis måste bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, bör det vid enstaka fall av oaktsamt upphovsrättsintrång normalt vara fråga om straffvärde på lägsta dagsbotsnivå.

M.O. har argumenterat för att det skulle vara en försvårande omständighet att en intrångsgörare framställer sig själv som producent och lanserar en annan upphovsmans filmer i eget namn. Ett sådant förfarande kan, enligt Patent- och marknadsöverdomstolens bedömning, innebära en snyltning på upphovsmannens konstnärliga anseende och prestation. I detta sammanhang måste emellertid även beaktas att R.D. själv är en av upphovsmännen och att M.O. tillsammans med R.D. redan tillgängliggjort filmerna på YouTube. Ett intrång genom fort-satt tillgängliggörande via R.D.s egen kanal framstår mot den bakgrunden som mindre allvarligt. Det rör sig om kortfilmer som av allt att döma inte betingat några högre produktionskostnader. M.O. har själv beskrivit projektet som ”en kul grej”. Förfogandet har inte skett i vinstsyfte. Det finns ingenting som talar för att R.D. avsett att snylta på M.O.s konstnärliga skapande. Det framstår snarare som att R.D. velat hitta ett sätt att tillgängliggöra resultatet av sin egen skådespelarinsats för en bredare allmänhet.

Det som nu har anförts talar för att brottet skulle kunna betraktas som relativt bagatellartat och med ett straffvärde nära motsvarande den utgångspunkt som Högsta domstolen angett för oaktsamt intrång.

Det måste emellertid beaktas att tillgängliggörandet har pågått under mer än tre år och att R.D. under hela denna tid haft kontroll över den överföring som skett via YouTube. Patent- och marknadsöverdomstolen finner vid en sammanvägning av omständigheterna att antalet dagsböter ska bestämmas till 50. Patent- och marknadsdomstolens dom ska alltså ändras i detta avseende.

Enskilt anspråk

Patent- och marknadsöverdomstolen ansluter sig till underinstansens utgångspunkter i fråga om de rättsliga förutsättningarna för en upphovsman att erhålla ersättning enligt 54 § upphovsrättslagen (se s. 27 f. i Patent- och marknadsdomstolens dom). Om en rättighetshavare har rätt till dels skälig ersättning för utnyttjandet (54 § första stycket upphovsrättslagen), dels skadestånd för ytterligare skada (andra stycket samma bestämmelse) måste det dock klargöras att beräkningen av skadan inte ska innefatta det som ersättningen för utnyttjandet täcker (se NJA 2019 s. 3 punkt 11).

M.O.s. enskilda anspråk uppgår till sammanlagt 233 000 kr. Av beloppet av-ser 183 000 kr skälig ersättning och 50 000 kr skadestånd.

Skälig ersättning för utnyttjande av filmverken

Skälig ersättning är att se som en värdeersättning för ett obehörigt utnyttjande och det krävs för ersättningsskyldighet enbart att förfarandet är objektivt rättsstridigt. Den bakomliggande tanken är att hela den ersättning som objektivt sett borde ha betalats för en frivillig upplåtelse ska utges till rättighetshavaren. För att inte intrångsgöraren ska komma i ett bättre läge än den som följer lagen ska sådan ersättning således alltid utgå, oavsett om rättighetshavaren har lidit någon förlust eller inte. Den skäliga ersättningen kan därmed även vara både större och mindre än den skada eller förlust som faktiskt har uppkommit på grund av utnyttjandet, så länge som rättighetshavaren inte överkompenseras. (Se NJA 2019 s. 3. punkt 11 f.)

Eftersom Patent- och marknadsöverdomstolen inte gör någon annan bedömning i skuldfrågan än underinstansen ska R.D. således betala skälig ersättning till M.O. för sitt olovliga nyttjande av filmverken.

När det gäller fastställandet av den skäliga ersättningen så bestäms denna generellt sett på det sätt som Patent- och marknadsdomstolen har redogjort för, dvs. efter gängse grunder inom branschen. Detta innebär att om det finns en licensmarknad eller andra för branschen etablerade avgiftsprinciper för upplåtelser beräknas den skäliga ersättningen normalt baserat på den licensavgift som borde ha betalats om en licens hade upplåtits. Även om det saknas etablerade avgiftsprinciper för utnyttjanden av det slag som intrånget avser kan rättighetshavaren välja att beräkna sitt krav på ersättning genom att fingera att ett licensavtal hade träffats. Om det däremot saknas förutsättningar att bestämma ersättningen baserat på en fiktiv licensavgift kan domstolen i stället bestämma en skälig ersättning med beaktande av den utredning som parterna har lagt fram. (Se NJA 2019 s. 3 punkt 15.)

Det är rättighetshavaren som är beviskyldig för vad som är ett gängse pris eller, om gängse pris saknas, för de omständigheter som är avgörande för domstolens bedömning av vad som hade varit en skälig ersättning (se NJA 2019 s. 3 punkt 16). Som Patent- och marknadsdomstolen redogjort för kan det dock ibland finnas skäl för domstolen att beakta den bevislätnadsregel som följer av 35 kap. 5 § rättegångsbalken.

I nu aktuellt mål har M.O. uppgett att hans ersättningskrav motsvarar kostnaden för hans nedlagda arbete samt kostnaden för nyttjandet av hans utrustning, dvs. vad det hade kostat R.D. om han i stället hade köpt produktionen av och rättigheterna till filmverken från M.O.. Denne har vidare anfört att det, mot bakgrund av den tid som utnyttjandet pågått och det marknadsföringssyfte som legat bakom R.D.s tillgängliggörande av filmverken, inte är möjligt att beräkna ersättningen baserat på en licensavgift. Av betydelse i denna del är enligt M.O. även att R.D. ändrat verken i syfte att framställa sig själv som upphovsman till dessa.

R.D.s intrång i M.O.s upphovsrätt avser ett gratis tillgängliggörande av filmverken, i delvis bearbetat skick, för allmänheten genom överföring av dessa till YouTube och länkning till YouTube från Svenska Narrativs hemsida. Med beaktande av typen av verk och formen för tillgängliggörandet kan det enligt Patent- och marknadsöverdomstolen inte anses saknas förutsättningar för att i och för sig bestämma ersättningen utifrån vad som skulle vara ett gängse pris vid upplåtelse av filmverken. Patent- och marknadsöverdomstolen instämmer dock i Patent- och marknadsdomstolens bedömning att den bevisning som M.O. åberopat i målet inte ger någon vägledning i fråga om vad som i detta fall är ett gängse pris vid en sådan upplåtelse (se s. 29 i Patent- och marknadsdomstolens dom). Den utredning som M.O. har lagt fram ska ändå beaktas vid domstolens bestämmande av skälig ersättning för det olovliga nyttjandet (NJA 2019 s. 3 punkt 15 och 22). I avsaknad av närmare utredning om vilka ersättningsnivåer som är gängse vid upplåtelser av motsvarande filmer på marknaden blir det för domstolen alltså fråga om att utifrån utredningen i målet göra en försiktig uppskattning av vad som kan anses utgöra en rimlig ersättningsnivå i detta fall.

Av bevisningen har framgått att M.O. debiterat 10 000 – 20 000 kr vid kommersiell produktion av kortfilmer. Detta torde vara ersättning för beställningsarbeten där upphovsmannen inte behåller någon ensamrätt. Ersättningen kan därför inte anses motsvara en licensavgift.

R.D.s nyttjande av filmverken avser en period om drygt tre år. Antalet visningar av filmverken under denna period är inte obetydligt men ändå begränsat.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar vidare att det nu är fråga om kortfilmer som har skapats av personer som i och för sig är yrkesverksamma inom branschen, men som här har samverkat inom ramen för ett icke-kommersiellt hobbyprojekt vänner emellan. Filmverken kan därmed inte anses ha varit avsedda att hålla så hög kvalitet som om de hade producerats i kommersiellt syfte. R.D.s tillgängliggörande har inte heller haft något vinstsyfte.

Vidare måste beaktas R.D. är medupphovsman till verken. Vid en sam-mantagen bedömning finner därmed Patent- och marknadsöverdomstolen att 1 000 kr per filmverk får anses vara en skälig ersättning till rättighetshavarna för utnyttjande av filmverken i en situation som den nu aktuella. I avsaknad av utredning om hur upphovsmännens andelar förhåller sig till varandra får M.O. anses ha rätt till hälften av den fiktiva licensavgiften. Den skäliga ersättning för utnyttjandet av filmverken som R.D. ska utge till M.O. ska därför bestämmas till sammanlagt 4 500 kr.

Skadestånd

Eftersom även Patent- och marknadsöverdomstolen har funnit att R.D. har gjort intrång i M.O.s. upphovsrätt och intrånget har skett av grov oakt-samhet är R.D. skyldig att ersätta M.O. för den ytterligare skada, utöver det som den skäliga ersättningen för nyttjandet täcker, som hans intrång har medfört (54 § andra stycket upphovsrättslagen).

För att M.O. ska kunna få ersättning för ytterligare skada måste han dock visa att sådan skada föreligger. Kravet på den utredning som en rättighetshavare måste prestera för att överhuvudtaget visa förekomsten av skada har i praxis inte ställts särskilt högt (se Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 4 mars 2020 i mål B 10087-18 med där gjorda hänvisningar).

M.O.s. ersättningskrav i denna del avser ideell skada och han har gjort gällande att kravet är uppskattat utifrån en beräkning av skadan på verkens anseende, hans intresse som upphovsman av att intrång inte begås och skada på hans eget anseende. Han har inte åberopat någon bevisning till stöd för sitt krav.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att M.O. inte ens har gjort antagligt att han utöver det som täcks av den skäliga ersättningen för nyttjandet har lidit någon skada. Han är därför inte berättigad till någon ytterligare ersättning för skada. Det saknas därmed förutsättningar att tillämpa den bevislätnadsregel som följer av 35 kap. 5 § rättegångsbalken och uppskatta en skada till ett skäligt belopp. Eftersom

M.O. inte ens gjort antagligt att han har lidit någon ytterligare skada ska hans yrkande i denna del ogillas.

Sammanfattning avseende ersättning

Sammanfattningsvis innebär Patent- och marknadsöverdomstolens ställningstaganden såvitt avser M.O.s. enskilda anspråk att Patent- och marknadsdomstolens dom ska ändras på så sätt att R.D. ska utge skälig ersättning till M.O. med sammanlagt 4 500 kr. Någon ersättning för ytterligare skada ska inte utgå.

Övrigt

Ersättning till den offentlige försvararen och återbetalningsskyldighet

J.L. har begärt ersättning i Patent- och marknadsöverdomstolen med 32 643 kr, avseende ersättning för arbete, vilket motsvarar drygt 18 timmars arbete.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att den ersättning av allmänna medel som J.L. har begärt för nedlagt arbete framstår som något för hög. Av kostnadsräkningen framgår även att i vart fall drygt två timmars arbete avser nedlagt arbete för överklagande av det vite som Patent- och marknadsdomstolen beslutat att R.D. skulle betala då han uteblev från den huvudförhandling som han hade kallats till under handläggningen av målet i Patent- och marknadsdomstolen, och som sedermera har handlagts i annan ordning än i detta mål. J.L. kan inte i detta mål tillerkännas ersättning för arbete med överklagande av det beslutet (21 kap. 10 § och 31 kap. 9 § rättegångsbalken samt RH 55:82). Enligt Patent- och marknadsöverdomstolen får J.L. anses vara skäligen tillgodosedd för arbete i detta mål med en ersättning motsvarande tolv timmars arbete. Ersättningen ska bestämmas i enlighet härmed, varför han ska tillerkännas det belopp som framgår av domslutet.

Då Patent- och marknadsöverdomstolens dom innebär att R.D. nu döms till en lindrigare påföljd än i underinstansen ska han inte åläggas någon återbetalningsskyldighet. Kostnaden för försvaret i Patent- och marknadsöverdomstolen ska därför stanna på staten.

Med beaktande av R.D.s ekonomiska förhållanden finner Patent- och marknadsöverdomstolen däremot inte skäl att helt eller delvis sätta ned återbetalnings- skyldigheten när det gäller kostnaderna för försvaret i Patent- och marknadsdomstolen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

B Överklagande senast den 2021-01-27

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Ulrika Beergrehn, Ulrika Ihrfelt, referent, och Magnus Ulriksson.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen
PMD:H

DOM
2020-01-29
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 14945-16

PARTER (Antal tilltalade: 1)

Tiltalad

R.G.D., 19781009-0576 Granitvägen 28
183 63 Täby

Offentlig försvarare:

Advokat J.L. J.B.L
Advokater KB
Storgatan 11, 3 tr
972 38 Luleå

Åklagare

Kammaråklagare A.S.
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet
Box 57
101 21 Stockholm

Målsägande

M.O. Box 4262
102 66 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tiltalade döms för

Brott mot upphovsrättslagen, 7 kap 53 § upphovsrättslagen (1960:729)
2016-02-04 -- 2016-02-05

Påföljd m.m.

Dagsböter 120 om 50 kr

Skadestånd

R.D. ska till M.O. betala skälig ersättning med 1 830 kr samt skadestånd med 500 kr.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Rådhuset, Scheelegatan 7	08- 561 654 70 E-post: stockholm.tingsratt@dom.se www.stockholmstingsratt.se		måndag - fredag 08:00-16:00

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen
PMD:H

DOM
2020-01-29

Mål nr: B 14945-16

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

Advokat J.L. får ersättning av staten med 105 165 kr. Av beloppet avser 54 335 kr arbete, 18 087 kr tidspillan, 11 710 kr utlägg och 21 033 kr mervärdesskatt. R.D. ska betala 5 258 kr av denna kostnad till staten.

BEGÄRAN M.M.

Åklagaren har begärt att R.D. ska dömas för brott mot upphovsrättslagen och påstått att följande har hänt.

R.D. har i Stockholms län eller på annan plats i landet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, delvis i förvärvssyfte, gjort intrång i M.O.s. upphovsrätt till nedan angivna filmverk:

Söders Hjältar, del 1: Minneskortet
Söders Hjältar, del 2: Blåsippan
Söders Hjältar, del 3: Lingon
Söders Hjältar, del 4: Inkasso
Söders Hjältar, del 5: Hjärtegryn
Söders Hjältar, del 6: Veronica
Söders Hjältar, del 7: Lille Pojk
Söders Hjältar, del 8: Vapensyskon
Söders Hjältar, del 9: Vinterfesten

Intrången har bestått i att R.D. någon gång före den 4 februari 2016 framställt exemplar av ovanstående filmverk, i delvis ändrat eller bearbetat skick, samt därefter den 4 och 5 februari 2016 olovligen tillgängliggjort dessa exemplar för allmänheten genom att överföra dem på Youtube och genom länkning till Youtube från hemsidan svenskanarrativ.se. Filmverken har där funnits tillgängliga för allmänheten till i vart fall den 1 april 2019.

Exemplarframställning och tillgängliggörande har vidare skett utan att M.O. angetts som upphovsman på det sätt god sed kräver.

Lagrum: 7 kap 53 § upphovsrättslagen (1960:729)

M.O. har begärt att R.D. till honom ska betala sammanlagt 233 000 kr på grund av R.D. gjort intrång i hans upphovsrätt på så sätt som framgår av gärningsbeskrivningen. Av beloppet avser 183 000 kr skälig ersättning och 50 000 kr skadestånd. Den skäliga ersättningen är beräknad utifrån vad han skulle ha fakturerat för att framställa de aktuella filmerna och överlåta dessa. Skadeståndet är beräknat utifrån skada på verkets anseende, ideell skada samt hans intresse som upphovsman av att intrång inte sker.

R.D. har förnekat brott och bestritt det enskilda anspråket. Han har inte acceptera något belopp som skäligt.

R.D. har för de fall han frikänns begärt ersättning för sina rättegångskostnader.

BAKGRUND

M.O. och R.D. fick någon gång under åren 2014 till 2015 kontakt med varandra genom en gemensam bekant, J.W.E.A. Under sensommaren/hösten 2015 började de två samt även i viss mån J.W.E.A. att diskutera ett projekt som ledde fram till inspelning av de nio kortfilmer som åtalet rör. Kortfilmerna kom att handla om karaktären P.K. R.D. skådespelade och M.O. skötte inspelning samt klippte filmerna. Inspelningarnas skedde företrädesvis hemma hos J.W.E.A. som också arbetade med grafiken till filmerna. Filmerna lades ut på Youtube under kanalen Idiothem, en kanal som var registrerad på M.O.. Projektet fortgick fram till slutet av december 2015 då M.O. och R.D. hamnade i en konflikt med varandra. Konflikten ledde till att M.O. drog sig ur projektet varpå R.D. kom att starta en egen Youtubekanal som heter Svenska Narrativ samt en hemsida, svenskanarrativ.se, där han lade upp till viss del bearbetade versioner av filmerna. M.O. polisanmälde detta.

UTVEKLING AV TALAN

Åklagaren

M.O. och R.D. har gemensamt skapat de nio filmverk som åtalet omfattar. De har genom sitt arbete båda fått upphovsrätt till samtliga filmverken. M.O. har filmat och R.D. har skådespelat

därutöver har de båda arbetat med manus. Det finns inga avtal mellan M.O. och R.D. som reglerar fördelningen av upphovsrätten. Det är M.O. som skapat musiken till filmerna. Filmerna lades ut på Idiothem och på en Youtube-kanal vilka båda var registrerade och hanterades av M.O.. Första avsnittet lades ut den 21 oktober 2015. Både M.O. och R.D. är överens om att filmerna inte inbringat några intäkter under tiden de låg på Idiothem och Youtube. I december 2015 uppkom en konflikt mellan M.O. och R.D. varpå M.O. tog ned filmerna från hemsidan. Det är ostridigt att R.D. skapade Svenska Narrativ och en Youtube sida med samma namn och lade upp avsnitten ett till nio på Youtube-kanalen samt länkade dit från hemsidan svenskanarrativ.se. M.O. har rådata till filmverken, R.D. måste därför ha kopierat filmerna för att sedan kunna överföra dessa till Youtube. Genom kopiering har exemplarframställning skett, genom överföring till Youtube och länkning dit har ett tillgängliggörande för allmänheten skett. R.D. har ändrat i intro och outro på de ursprungliga filmerna vid exemplarframställningen. Han har även tagit bort eftertexterna på så vis att M.O. inte namngivits, inte heller har namngivning skett på annat sätt. Innan R.D. lade upp filmerna hade M.O. uttryckligen i mail till R.D. skrivit att denne inte hade rätt att lägga upp filmerna. På den sida R.D. lade upp filmerna har även funnits en möjlighet att donera pengar via Swish till ett telefonnummer som tillhör R.D..

M.O.

R.D. har gjort intrång i hans upphovsrätt genom att framställa exemplar av och tillgängliggöra filmverken för allmänheten på så sätt åklagaren i sin gärningsbeskrivning påstått. Han har beräknat den skäligen ersättningen till 183 000 kr vilket är vad han i normalfallet skulle fakturerat om han som ett uppdrag skulle producerat och överlåtit filmerna till en extern uppdragsgivare.

Det begärda beloppet fördelar sig enligt följande: 48 000 kr för hans arbete vid åtta inspelningstillfällen å 6 000 kr per gång, 24 000 kr för utrustning vid åtta inspelningstillfällen å 3 000 kr per gång, 60 000 kr för hans arbete med redigering vid 10 tillfällen å 6 000 kr per gång, 15 000 kr för utrustning vid redigering vid tio tillfällen å 1 500 kr per gång, 30 000 kr för musikarbete vid fem tillfällen å 6 000 kr per gång samt 6 000 kr för utrustning för musik.

Gällande ytterligare skada gör han gällande att R.D. gjort intrång uppsåtligen eller av oaktsamhet. Han har på grund av att publiceringen skett olovligen rätt till skadestånd. Hans namn har inte heller publicerats varför han har rätt till ideell skada. Egentligen är det för honom en icke-fråga om han namngivits eller inte, han har inte velat namnges i – och förknippas med – de sammanhang där filmerna visats men eftersom filmerna inte fått publicerats där borde han inte behöva ta ställning till den frågan. Men nu när så skett tycker han att det rent objektivt skett en överträdelse av hans rätt till namngivelse. Han har även rätt till skadestånd då verket lidit skada när de publicerats i sammanhang där han inte velat att det skulle publiceras. Han har rätt till skadestånd med 50 000 kr för skada på verkens anseende, ideell skada och på grund av hans intresse som upphovsman av att intrång inte sker.

R.D.

Det stämmer att han och M.O. samarbetat med filmerna. Det bestrids att filmerna omfattas av upphovsrättsskydd.

Det bestrids att M.O. har upphovsrätt helt eller delvis till karaktären ”P.K.” och/eller till de ifrågavarande filmverken. Detta eftersom M.O. inte på något sätt bidragit på så vis som kan medföra att han ska vara att anse som upphovsman. Det ljud som M.O. lagt till bilderna är så banalt att

det saknar upphovsrättsligt skydd, det är inte heller visat att M.O. tagit fram ljudet.

Det är han som har agerat framför kameran. Det fanns inga färdigskrivna manus utan det är han som skapade manus slutligt när han agerade framför kameran. Innan hans agerande var det enbart fråga om idéer och förslag – vilka även de, allt som oftast var hans. Han har på samma sätt regisserat sig själv när han agerat framför kameran. Genom hans agerande har materialet getts slutlig form. Det är enbart i sin slutliga form som materialet är upphovsrättsligt skyddat.

För det fall M.O. skulle anses ha upphovsrätt så har denna överlåtits förbehållslöst till honom. M.O. har i vart fall medgett att avsnitten ska visas offentligt.

Medgivandet kan inte återtas och visningen är därför tillåten och utgör inte något intrång. M.O. har anvisat honom att visa avsnitten i en egen kanal och klargjort att han själv inte önskar ha med dessa att göra. Han flyttade då materialet till en ny server och skapade en ny Youtube-kanal. Han tog bort eftertexterna eftersom M.O. inte ville förknippas med avsnitten. Detta har skett i enlighet med upphovsrättslagen eftersom rätten att bli namngiven eftergavs. Det har i vart fall inte skett något intrång rätten till namngivelse eftersom det inte är god sed att ha eftertexter på kortfilmer på Youtube samt så det inte heller i övrigt inte finns någon etablerad god sed för angivande av upphovsmän på Youtube

Att M.O. alls nämndes i eftertexterna till avsnitt ett till nio under den tid de offentliggjordes på Youtube-kanalen ”Idiothem” hade samband med att parterna inte förstod vilka medverkanden som var av sådan karaktär att de medförde upphovsrätt, något som M.O.s. medverkan inte medför.

Han har inte haft något uppsåt eller agerat grovt oaktsamt. Han har enbart handlat i avsikt att tillmötesgå M.O.s. önskemål såsom han förstått dessa. Eftersom M.O. inte velat förknippas med avsnitten kan denne inte vara kränkt över

att hans namn inte förekommer i eftertext. Hans agerande har vidare skett helt ideellt och utan förvärvssyfte.

Det medges att R.D. förfogande över filmerna utgör exemplarframställning och ett tillgängliggörande för allmänheten.

UTREDNINGEN

Förhör har hållits med M.O. och R.D.. På åklagarens begäran har hållits vittnesförhör med J.W.E.A.

Åklagaren har därutöver åberopat skriftlig bevisning.

M.O.s. har åberopat bevisning i form av honom utställda fakturor och kontoutdrag.

R.D. har åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Utgångspunkter för domstolens bedömning i ansvarsfrågan

Brott mot upphovsrättslagen

Enligt 7 kap 53 § upphovsrättslagen (1960:729) döms den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtar åtgärder som innebär ett intrång i den till verket enligt 1 och 2 kap knutna upphovsrätten, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Straffbestämmelsen omfattar både intrång i den ekonomiskt knutna rätten i 1 kap. 2 § och den ideella rätten i 1 kap. 3 §.

Allmänt om upphovsrätt

Av 1 kap. 1 § första stycket upphovsrättslagen följer att den som skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. I bestämmelsens fjärde punkt anges filmverk som ett sådant verk som kan omfattas av upphovsrättsligt skydd.

I 1 kap. 2 § fastställs upphovsrättens ekonomiska del. Den som har upphovsrätt har, med vissa inskränkningar, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konstart eller i annat skick.

Av 1 kap 3 § följer det som betecknas som upphovsrättens ideella rätt. I första stycket stadgas vad som benämns rätten till namngivelse. Nämligen att då exemplar av ett verk framställs eller göres tillgängligt för allmänheten ska upphovsmannen angivas i den omfattning och på det sätt god sed kräver. Enligt tredje stycket kan denna rätt efterges endast såvitt angår en till art och omfattning begränsad användning av verket.

Upphovsrätt kan vara gemensam mellan flera upphovspersoner, 1 kap 6 §. För att gemensamma upphovsrätt ska föreligga krävs att upphovspersonernas bidrag inte utgör självständiga verk. Sådana fall föreligger framförallt när bidragen är så invävda i varandra att det inte är möjligt att särskilja några enskilda bidrag. Likadant förhåller det sig till när det i och för sig skulle kunna vara möjligt att särskilja de enskilda prestationerna, exempelvis gällande ett filmverk med stort antal medverkande, men där de enskilda upphovsmännens bidrag inte kan särskiljas. Om bidragen är självständiga har varje upphovsman rätt till sitt verk även om

bidragen tillkommit efter samarbete eller annars står i visst beroende av varandra. Om verket inte är delbart utan anses utgöra ett verk tillkommer upphovsrätten upphovsmännen gemensamt vilket innebär att de endast i förening får förfoga över verket (O., R., Upphovsrättslagstiftningen, kommentaren till 1 kap. 6 §, JUNO, version 4A)

I 1 kap 7 § anges att upphovsman presumeras vara den vars namn på sedvanligt sätt utsättes på exemplar av verket eller angivet då detta göres tillgängligt för allmänheten.

Upphovsrätten är harmoniserad på EU-rättsnivå genom det s.k. infosocdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället).

Tolkningen av 1 § upphovsrättslagen ska därför göras med hänsyn till EU-rätten inklusive EU-domstolens praxis. EU-domstolen har uttryckt att upphovsrättsligt skydd förutsätter att alstret har tagit sig sådana uttryck att det kan identifieras med tillräcklig precision och objektivitet samt att det är originellt på så sätt att det är upphovsmannens egen intellektuella skapelse som avspeglar hans eller hennes personlighet och som kommer till uttryck genom att upphovsmannen gjort fria och kreativa val i samband med skapandet (EU-domstolens domar den 16 juli 2009, Infopaq, C-5/08, EU:C:2009:465, den 7 mars 2013, Painer, C- 145/10, EU:C:2013:138 och den 13 november 2018, L.H., C- 310/17, EU:C:2018:899).

Inom svensk rätt har länge begreppet verkshöjd använts vid bedömningen av om ett alster omfattas av upphovsrättsligt skydd. För att ett alster ska anses ha verkshöjd krävs att det är resultatet av en individuell andligt skapande verksamhet och att

produkten har höjt sig till en viss grad av självständighet och originalitet (Auktorrättskommittén, NJA II 1961 s. 12).

Någon egentlig motsättning mellan originalitetskravet, som det uttryckts av EU-domstolen, och verkshöjdläran som den använts i svensk rätt finns inte (se Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 28 juni 2018 i mål nr PMT 3854–18).

Särskilt om upphovsrätt till filmverk

En film består av flera delar och kräver i regel medverkan från flera olika personer. I svensk rätt finns inte någon entydig regel om vem eller vilka av de medverkande som har upphovsrätt till filmen. Detta måste istället avgöras i varje enskilt fall. Enligt allmänna regler på upphovsrättens område gäller att upphovsrätt till den slutliga filmen eller delar därav principiellt tillkommer var och en som under inspelningsarbetet eller förberedelserna medverkat genom insatser av litterärt eller skapande slag (se prop. 1994/95:58 s. 42 och SOU 1956:25 s. 146).

I förarbetena har uttalats att upphovsrätt i första hand bör anses tillkomma dem som utarbetat den synopsis och det manus som legat till för inspelningen. Under bearbetning av manus kan även andra göra insatser med dessa, exempelvis produktionsledare, regissören samt medhjälpare till dessa. Även om ändringarna inte skrivs ned utan omedelbart överförs till inspelningen, kan sådana insatser principiellt vara av sådan art att de medför upphovsmannarätt. Upphovsrätt tillkommer slutligen den som komponerat den för filmen skrivna musiken. Medverkande fotografer och skådespelare får ingen upphovsrätt till filmen, deras rätt skyddas på särskilt reglerat sätt. Att övrig teknisk personal som följer regissörens anvisningar, såsom ljussättare, ljudtekniker, klippare etc. inte kan göra anspråk på upphovsrätt för sina insatser är uppenbart. En film är därför regelmässigt produkten av ett stort antal upphovsmäns insatser. Principiellt och där ej annat stadgas äger var och en av dessa upphovsmän rätt till filmen eller till delar av

denna. Till förfogande av filmen i dess helhet krävs därför principiellt samtyckte av samtliga upphovsmän (SOU 1956:25 s. 146 f.).

Domstolens bedömning i ansvarsfrågan

Ramen för domstolens prövning

Domstolen har i ett första skede att ta ställning till om de aktuella filmerna omfattas av upphovsrättsskydd eller inte. För det fall konstateras att så är fallet har domstolen att ta ställning vem eller vilka som innehar upphovsrätten till filmerna, med andra ord vem eller vilka som är upphovsmän till filmerna. Om domstolen i det skedet kommit fram till att M.O. innehar upphovsrätt till filmerna har domstolen att pröva om R.D. gjort intrång i denna rätt på så sätt som åklagaren påstått. Vid den bedömningen ska domstolen pröva frågan om R.D. haft tillstånd att förfoga över filmerna.

Omfattas filmerna av upphovsrättsligt skydd och vem eller vilka tillkommer i så fall upphovsrätten?

Åklagaren har till stöd för att filmerna omfattas av upphovsrätt i huvudsak åberopat syn på de nio filmerna som framgår av gärningsbeskrivningen.

De ursprungliga filmerna har olika längd men är samtliga kortfilmer med en speltid uppgående till mellan ett par och några minuter. Filmerna inleds med ett intro där musik hörs, introt används i de nio filmerna. Under introt presenteras avsnittet Idiothem och därpå följer själva avsnittet. Filmerna avslutas med ett outro där samma musik som i introt hörs samt eftertexter visas. Under samtliga avsnitt förutom det sista används även musiken som en bakgrundsmusik under själva filmen. I eftertexterna presenteras M.O. och R.D. som ansvariga för manus och regi. M.O. anges som ansvarig för foto, ljud, samt

i de två första avsnitten även musik. R.D. presenteras, utöver som ansvarig för manus och regi, som skådespelare.

Det är genom att titta på filmerna tydligt att de är spelfilmer och att det inte enbart är inspelningar av ett skeende som oavsett inspelningen skulle ha skett. Det är även tydligt av filmerna, vilket även bekräftats av M.O. och R.D. berättelser, har föregåtts av idé- och manusarbetet samt att regi har förekommit under inspelningen. Vidare har filmerna klippts och redigerats för att nå sitt ursprungliga resultat. Det har även till filmerna lagts musik. Det är enligt domstolen tydligt att filmerna är ett resultat att upphovspersonens- eller personerna kreativa och fria val och ett uttryck för ett intellektuellt skapande. Genom detta har de uppnått det mått av originalitet som krävs för att de ska anses ha verkshöjd. De delar filmerna består av är att se som en helhet och filmerna omfattas av upphovsrättsligt skydd som sådana och utgör filmverk i upphovsrättslagens mening.

Det är i målet ostridigt att M.O. varit den som filmat inspelningarna samt att R.D. agerat som skådespelare. Därutöver är det ostridigt att de båda i någon mån bidragit till idé- och manusarbete. Parterna har i övrigt olika uppfattning kring vem som gjort vad och vem upphovsrätten tillkommer.

M.O.s. har i förhör berättat att upphovsrätten enligt honom tillkommer R.D. och honom själv gemensamt. R.D. kontaktade honom och ville de skulle spela in något tillsammans. Han gillad inte R.D. ursprungliga idé utan tyckte de skulle något humorbaserat. Han ville ge vänstern en känga eftersom det inte görs, han ville även belysa den antisemitism som finns inom vänstern. Han kom på karaktären filmerna skulle handla om, det skulle vara en tangentbordskrigare. Han presenterade idén för R.D. under sensommaren 2015, denne gick med viss motvilja med på förslaget. Redan då var tanken att de skulle göra filmer men det fanns inget avtal mellan dem. Hans tanke var att de skulle göra saker när han hade tid över. Det var inte ett projekt för

att tjäna pengar utan en kul grej. Innan inspelningarna startade förklarade han för R.D. att det var han som hade det slutliga ordet i projektet eftersom det var han som köpt utrustning och lade mycket tid på projektet. Han skrev manus till de två första avsnitten, han fick idéerna till dessa från minneskort, ”SD-kort”, samt att Adidas hade fått kritik då de haft en blomma lik Sverigedemokraternas blåsippa, på ett par skor. Han lämnade över manusen till R.D. innan inspelningen. Karaktären som filmerna handlade om var då skapad men det var R.D. som namngav karaktären. R.D. kom med vissa synpunkter på dessa manus. Även J.W.E.A. var med vid idéutbytena ibland. Rörande de övriga sju filmerna tog han och R.D. fram manus tillsammans. Oftast gick det till så att han i långa telefonsamtal dikterade manus för R.D. som skrev ned dessa. Rörande två av avsnitten, han tror det var ”Lille pojke” och ”Vinterfesten” gick det till på annat sätt. Till ”Vinterfesten” skrev R.D. manus själv. R.D. läste upp sitt manus och han dikterade då ändringar i detta. Gällande ”Lille pojke” skrev han om manus i stunden. Han är intresserad av nyheter och omvärlden och var den som höll koll på ämnen de skulle göra filmer om. Han skötte nästintill all regissering men R.D. bidrog såklart också. Att han regisserade filmerna innebar att han kunde säga om en scen skulle tas om eller om R.D. skulle agera på något annat sätt än det han gjorde. R.D. improviserade också en del men om han inte var nöjd sa han att de skulle ta om scenen. R.D. kom med synpunkter på klippningen vid ett tillfälle, detta var dock på grund av att han medveten lämnat scener oklippta där R.D. i sitt agerande hållit ut scenerna för länge, detta för att R.D. skulle se och förstå det. Efter inspelningarna klippte han filmerna och gjorde klart dessa. Han skickade dessa till R.D. och J.W.E.A. innan han lade upp avsnittet. Det var han som lade upp filmerna på Idiothem och Youtube-sidan. Namnet idiothem hämtades från en gammal tidningsannons. Han skapade också den musik som använts i intro, bakgrund samt outro. Det är ljud från en tysk demonstration som han lagt musik på.

Det stämmer att R.D. var den som var mest drivande i att de skulle producera fler filmer och att det skulle göras med korta intervall.

R.D. har i förhör berättat att deras filmsamarbete tog form under hösten 2015. P.K. bygger på en karaktär han spelade i en pjäs redan år 2011. De diskuterade alla tre, han M.O. och J.W.E.A., fram och tillbaka vad innehållet i projektet skulle vara. De var överens om att de skulle bli kortfilmer. De diskuterade ett antal teman och idéer. Det är riktigt att det var M.O. som skrev manusutkast till de två första avsnitten. De var alla tre med och bollade idéer. Han hade även synpunkter på klippningen. Rörande de andra filmerna var det han som skrev manusutkast. Det stämmer inte att M.O. dikterat dessa för honom. De långa samtal som han och M.O. haft har oftast berott på att M.O. ringt honom och velat prata om andra saker. De slutliga filmerna ligger långt från de utkast som de upprättat. Det är genom inspelningen och hans agerande där som filmerna fått sin slutgiltiga utformning. Men det är också så att han vid inspelningarna utgått från de manusutkast som upprättats. De diskuterade båda två vad avsnitten skulle handla om och bollade idéer och tankar fram och tillbaka. På samma sätt var det både han och M.O.s. som tog fram idéer om vad avsnitten skulle handla om. Det är dock han som genom sitt agerande bestämt den slutgiltiga produkten. Det är när han skådespelat som verket skapas. Han har dock i avsnitten utgått från manus, men slutresultatet har legat långt från manus. Det stämmer inte att det varit många omtagningar i filmerna, det har snarast varit få tagningar. Den musik som finns i avsnittens intro och outro och som bakgrund kan han inte uttala sig om uppkomsten av, han hade ingen synpunkt på att musiken användes i filmerna. Det kan dock knappast kallas musik och har inget upphovsrättsligt skydd. Gällande eftertexterna hade de när de skrev dessa ingen riktig uppfattning om vad de hade för betydelse och var inget de tänkte närmre kring. Det var han som var mest drivande i frågan om filmerna och projektet.

Vittnet W E J.A. har berättat att avsnitten filmades i hans lägenhet samt att han tror några filmades ute på stan. De skrev alla tre med varandra om olika ämnen och när de pratade kom idéer upp som avsnitten kom att handla om. Han upplevde projektet som R.D.s baby. De var alla tre med och försökte bidra med så mycket de kunde. Arbetet skedde dock mest mellan M.O. och R.D. och han hade en mindre roll. Han uppfattade dock M.O.s. roll mestadels som en väldigt duktig filmare. Han uppfattade det som att de alla tre kom med idéer och bollade tankar med varandra men att P.K. var R.D.s idé och karaktär sedan innan samt att det var R.D. som var den som skrev manus, regisserade och var drivande i projektet kring filmerna. Han uppfattade även att R.D. var producent av filmerna.

De tre personer som hörts i målet ger en till stor del samstämmig bild kring uppkomsten av och arbetet kring filmerna. De har samtliga berättat, särskilt då M.O.s. och R.D., att de båda har arbetat med idéer och manusutkast för de olika filmerna. De har vidare berättat att de under inspelningen kom med synpunkter och förslag på förändringar av manusutkast. De har också framkommit att M.O. regisserat och att R.D. improviserat samt regisserat.

Genom den jämförelse som domstolen har gjort mellan de skriftliga manusutkast som åberopats och de färdiga filmerna kan tingsrätten konstatera att de slutliga filmerna till stor del reflekterar innehållet i manus, även om det också förekommer avvikelser och tillägg därtill. Det är dock inte så att filmerna avviker från manus i så stor utsträckning att filmerna skulle kunna anses vara skapade fristående från manus. Det får därför enligt domstolen anses utrett att manus som togs fram var utgångspunkten för avsnitten.

Innebörden av detta är att skapandet av filmerna enligt domstolens bedömning startat i och med idéarbetet och framtagande av utkast till manus och diskussioner kring detta. Detta för att sedan fortsätta vid inspelningstillfället. Då en film bygger på ett kontinuerligt skapande och är en process över tid är det på så sätt som framgår av förarbetsuttalandena samtliga medverkande vilka bidragit med en skapande insats under den processen som lett fram till den slutliga filmen som är upphovsmän. Att slutresultatet skiljer sig till viss mån från den synopsis eller manusutkast som funnits betyder därför inte att det enbart är den som gett filmen dess slutgiltiga utförande i form av replikskifte eller agerande som är att anse som upphovsman. Domstolen delar därför inte R.D. uppfattning att han skulle vara den enda tänkbara upphovsmannen enbart på grund av att han genom sitt agerande varit den som givit filmerna sin slutliga utformning.

Istället bedömer domstolen att både R.D. och M.O. gemensamt kommit med idéer, upprättat förslag till manus, kommit med nya idéer vid inspelningstillfällena och regisserat samt improviserat vid skapandet av filmverken. Deras insatser har enligt domstolen varit sådana skapande insatser som lett till filmernas slutresultat som upphovsrättsligt skyddade verk. Upphovsrätten till filmverken ska därför tillkomma de båda gemensamt.

Har R.D. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet gjort intrång i M.O.s upphovsrätt, och har detta i så fall skett i förvärvssyfte?

Åklagaren har påstått att R.D. framställt exemplar av de nio filmverken samt tillgängliggjort dessa för allmänheten.

R.D. har medgett att han framställt exemplar av filmerna, bearbetat dessa och tillgängliggjort dessa för allmänheten. Han har berättat att han laddat ned filmerna från Youtube samt att han klippt bort intro, outro och eftertexter samt skapat eget intro och outro med ny musik, dock utan eftertexter. Han har berättat att

musikmattan i själva avsnitten inte gått att ta bort. Han har också berättat att han lagt upp filmerna under en egen kanal på Youtube samt länkat till den kanalen via hemsidan svenskanarrativ.se.

Av den jämförelse av filmerna som domstolen gjort, dels genom syn på de ursprungliga filmerna och de som publicerats på Svenska Narrativ kan konstateras att introt och outrot i filmerna ändrats i vissa avseenden, främst på det sättet att istället för Idiothem anges Svenska Narrativ som presentatör av filmen samt att eftertexter helt tagits bort och istället ersatts med en Svenska Narrativ-logga. I de filmer R.D. lagt upp har också annan musik använts i introt och outrot jämfört med de ursprungliga filmerna. I de ändrade filmerna har även eftertexterna tagits bort helt och hållet. Det är i målet ostridigt, vilket även kan konstateras av domstolen, att själva filmerna i avsnitten är identiska. Även den bakgrundsmusik som finns i båda avsnitten finns kvar.

Att ladda ner filmerna och därmed skapa en kopia av dessa är en exemplarframställning enligt 1 kap 2 § andra stycket upphovsrättslagen, även då de bearbetats.

Att sedan lägga upp filmerna på Youtube är en sådan överföring av verket som avses i 1 kap 2 § tredje stycket 1 p. Även länkning till filmerna från en hemsida är en överföring i den mening som avses i bestämmelsen (se Hovrätten för västra Sveriges dom den 28 mars 2018 i mål nr B 3143-17).

Det är genom den skriftliga bevisningen som åberopats visat att filmerna visats upp till flera tusen gånger på Youtube under kanalen Svenska Narrativ. Alltså har överföring gjorts till en sådan obestämd krets som utgör allmänheten enligt bestämmelsen.

Av den skriftliga bevisningen som finns presenterat i form av skärmdumpar från Svenska Narrativs Youtubesida framgår att filmerna där publicerats den 4 och 5 februari 2016.

Genom överföringen har filmerna således tillgängliggjorts för allmänheten på de sätt och de datum åklagaren påstått.

Det är därmed visat att R.D. framställt exemplar av filmerna och tillgängliggjort dessa för allmänheten i bearbetat skick.

Som domstolen ovan konstaterat innehåller de bearbetade filmerna inte någon eftertext. Av de skärmdumpar som åberopats från Svenska Narrativs Youtube-kanal och svenskanarrativ.se kan inte heller ses att M.O. anges som upphovsman på något annat sätt.

R.D. anfört att det inte är god sed att på Youtube ha med eftertexter i denna typ av kortfilmer och att det inte finns någon etablerad god sed för angivande av upphovsmän på Youtube. Oavsett om det är så att eftertexter inte skulle användas på Youtube eller om det inte finns någon etablerad god sed för namngivnings på Youtube är domstolen av den uppfattningen att för att rätten till namngivelse ska respekteras ska som huvudregel upphovsmannen angivas på i vart fall något sätt. I detta fall har så inte skett. Då någon namngivning inte över huvud taget skett föreligger objektiva förutsättningar för ett intrång i den ideella rätten.

R.D. har mot att hans agerande skulle utgöra ett intrång både i förhållande till den ekonomiska och ideella rätten invänt att M.O.s överlåtitt sin upphovsrätt till honom eller i vart fall gett honom tillstånd att förfoga över filmerna samt att M.O. eftergett rätten till namngivelse. R.D. har uppgett att han under alla förhållanden inte agerat uppsåtligen eller av

grov oaktsamhet då hans uppfattning varit att han haft tillåtelse att förfoga över filmerna på det sätt han gjort.

R.D. har berättat att han, J.W.E.A. och M.O.s. precis innan de börjat filma avsnitten alla tre satt hemma hos J.W.E.A. och diskuterade var filmerna skulle hamna. M.O.s. svarade då enligt hans mening något för snabbt att denne skulle sköta det. J. W.E.A. mötte hans blick och Jonas sade något i stil med ”alla får tillgång till och får göra vad de vill med materialet”. Det var M. införstådd med då. Det var lite oklart just då vad materialet skulle bli. De skulle göra filmer men visste inte exakt vilka roller skulle ha där. De fanns lite idéer och teman.

J.W.E.A. har i sitt förhör berättat att han inte minns om de hade något avtal mellan sig. Han minns dock att de vid något tillfälle när de satt och drack öl sade att vi kan använda det här hur vi vill och ingen kan stoppa någon annan. De skulle alla kunna lägga ut det utan att det skulle bli något problem.

R.D. har vidare berättat att M.O. överlätit rätten till P.K. och hela dennes värld samt de nio då skapade filmverken samt även eftergett sin rätt till namngivelse genom meddelande den 27 december 2015 och i därpå följande konversation.

När tilltalad i brottmål gör en invändning av detta slag åligger det åklagaren att föra sådan bevisning att invändningen framstår som obefogat, detta så till vida inte påstående i sig är sådant att den får anses obefogad eller då den invändning som gjort är så vag och föga konkretiserad att den är undandragen möjligheten till kontroll (jfr tex, NJA 2019 s. 72 och däri hänvisade rättsfall samt NJA 1980 s. 359).

Domstolen anser inte att de invändningar som gjorts är sådana att de i sig framstår om obefogade. De har också så pass konkretiserade och tydliga att de till viss del är möjliga att kontrollera. Åklagaren har därför att motbevisa invändningarna.

M.O. har gällande påstådd överlåtelse och eftergivning berättat att det aldrig funnits något avtal mellan de tre utan att de gjorde det som en kul grej tillsammans. Han har aldrig heller överlåtit sin upphovsrätt till de nio filmverken till R.D.. Det stämmer dock att han gett R.D. tillstånd att använda sig av karaktären P.K. för framtida projekt. Han har aldrig eftergett sin rätt till namngivelse även om han aldrig velat bli namngiven på Svenska Narrativ.

Av den skriftliga bevisningen framgår i huvudsak följande.

Den 27 december skrev M.O. i Facebook Messenger till R.D. ”du kan få karaktären P., gör vad du vill med den. Jag kommer inte att göra fler P.-filmer. Du får dock lov att göra dem under ett annat namn än I., främst eftersom jag inte vill lägga tid på att flytta Youtubekanalerna, domän etc.”.

R.D. svarade den 27 december ”skicka mig loginuppgifter för Youtubekanalen. Det är vad jag behöver för att köra vidare själv”.

M.O. svarade samma dag ”Nej R., läs det jag skriver. Du får skapa en egen kanal. Den som finns är knuten till min e-postadress”.

Den 28 december skrev R.D. i mail till M.O. ”det går att föra över Youtubekanalen till mig, jag har kollat det. Jag vill att vi gör det!?”.

M.O. svarade i mail den 29 december ”okej, det går säkert, men jag vill inte det”.

Den 29 december 2016 skrev R.D. i mail till M.O.s. bland annat ”vi har skapat en produkt tillsammans, som har ett värde. När du inte är med längre på egen begäran så måste du se till att jag får ta över detta värde. Det är inte rimligt och sannolikt inte lagligt, att inte vilja lämna över kanalen till mig”.

Den 29 december 2016 skrev M.O.s. i mail till R.D. bland annat följande. ”jag har tydligt uttryckt att du kan få fortsätta använda karaktären som JAG har skapat”, ”du FICK alltså en karaktär som JAG har skapat”, ”...så ger jag dig inte heller tillstånd att lägga upp filmerna någon annanstans” och ”du kommer inte att få kanalen”.

Domstolen börjar med att konstatera att det av den skriftliga bevisningen framgår tydligt att M.O. den 27 december uppgett att R.D. fick karaktären P.K. samt denne kunde fortsätta göra filmer. Det framgår dock inte av mailet att detta även avsåg de nio inspelade filmerna. Det kan därför inte som R.D. gjort gällande ses som en fullständig överlåtelse av upphovsrätten. Inte heller kan skrivningarna ses som att M.O.s. eftergett sin rätt till namngivelse. Under parternas fortsatta korrespondens de efterkommande dagarna förtydligades vad M.O. menade och det framgår uttryckligen att R.D. inte fick tillåtelse att lägga upp filmerna.

Åklagaren har genom denna bevisning motbevisat R.D.s påstående om att det under parternas korrespondens den 27 december till den 29 december 2016 skulle skett någon överlåtelse av upphovsrätt, tillstånd till publicering eller eftergett rätten till namngivelse.

Gällande R.D.s påstådda muntliga överenskommelsen bekräftas den till del av Jonas W E Anderssons vittnesmål. De bägges uppgifter är dock i vissa avseende vaga i vad den närmre innebörden av överenskommelsen skulle varit, det berättar mer svepande att den innebar att alla skulle få lägga upp filmer. De är inte heller tydligt om M.O. faktiskt accepterat överenskommelsen. R.D. har förvisso berättat att M.O. var införstådd med att alla tre skulle få förfoga över filmerna själva men har inte uppgivit något närmre kring hur detta skulle ha manifesterat sig.

Åklagaren har för att motbevisa detta som sagt åberopat främst parternas mailkonversation samt förhör med M.O.. Av båda dessa framstår som tydligt att M.O. uppfattning varit att han inte ingått någon överenskommelse under någon tidpunkt med innebörd att de samtliga skulle få förfoga över filmverken.

Mot bakgrund av att R.D. uppgifter är vaga särskilt i den delen de avser M.O.s acceptande av den påstådda överenskommelsen och inte heller J.W.E.A. i den delen angett något kring hur denne skulle ha ingått i överenskommelsen anser domstolen att det genom de meddelanden som M.O. skrivit och hans egna uppgifter kring att det aldrig träffats något avtal anser domstolen att den av åklagaren presenterade utredningen är tillräcklig för att åklagaren ska ha nått upp till sin motbevisbörda avseendet påståendet att det skulle träffats en överenskommelse med den innebörd R.D. gjort gällande.

Resultatet av att domstolen anser att det inte finns någon överenskommelse mellan M.O. och R.D. gällande förfogande över filmverken eller att M.O. skulle eftergett sin rätt till namngivelse är att R.D.s förfogande varit olovligt och att han därigenom i objektiv mening gjort intrång i

M.O. upphovsrätt, både den ekonomiska och den ideella på så sätt som åklagaren påstått.

För att R.D. ska fällas till ansvar för intrånget krävs emellertid också att han agerat uppsåtligen eller av grov oaktsamhet. Gällande R.D. subjektiva täckning gör domstolen följande bedömning.

R.D. har gällande konversationerna som domstolen ovan redogjort för uppgett att han tolkade dessa på så vis att M.O. överlätit upphovsrätten avseende P.K. och de nio filmerna till honom. R.D. har emellertid också i förhör medgett att han kanske läst mailen selektivt.

Domstolen ifrågasätter i och för sig inte att R.D. uppfattat saken på så vis som han gjort gällande. Som domstolen ovan konstaterat framgår det i konversationen emellertid tydligt att M.O. meddelat att R.D. inte fick lägga upp de nio avsnitten. Med hänsyn till detta måste det ålegat R.D. att närmre efterhöra vad M.O. menade med skrivelser som att R.D. fick karaktären P.K. Samma sak måste enligt domstolen gälla det M.O. uppgett kring att denne inte skulle göra fler filmer. Att så inte gjorts och att R.D. trots detta förfogat över filmerna efter det att deras konversation slutat måste enligt domstolen beaktas som grovt oaktsamt.

Domstolen har viss förståelse för R.D. inställning att inte kontakta M.O. i syfte att reda ut frågan om filmverken överlåtits eller inte på grund av de mail som M.O. skickat till denne däri det angetts att framtida kontakt skulle uppfattas som trakasserier samt även vid flertalet gånger uttalat sig nedlåtande och nedsättande om R.D.. Samt även utifrån det R.D. berättat att han känt sig rädd för M.O.. Detta leder dock inte till

någon annan bedömning av R.D. skyldighet att förvissa sig om de faktiska omständigheterna kring vad som avsetts med skrivelserna.

Den 11 januari 2016 skickade M.O. ett mail till R.D. om att denne inte hade tillstånd att ha filmerna och uppmanades att sluta använda filmerna. Detta mail har skickats under den tidpunkt då åklagaren påstått att filmerna funnits tillgängliga för allmänheten. Det har dock skickats i efter den tidpunkt då åklagare i gärningsbeskrivning preciserat att överförandet till Youtube skett. Enligt domstolen kan därför inte det som framgår i mailet läggas till grund för någon annan bedömning i fråga om R.D.s subjektiva teckning än den som gjorts ovan.

Åklagaren har vidare gjort gällande att R.D. agerat i delvis förvärvssyfte.

R.D. har vidgått att det på den sida han lagt upp filmerna finns en möjlighet för tittare att donera pengar och att så görs men i ringa omfattning, detta stöds också av skriftlig utredning. På den sida där filmerna finns ligger också många andra filmer. Av utredningen som presenterats finns även indikationer på att R.D. sett ett värde i filmerna och den kanal där denne låg. Vad för sorts värde det är tal om är däremot oklart. R.D. har dock själv berättat att syftet med att lägga upp filmerna varit att underhålla människor och att det inte finns några pengar i filmerna samt att värdet var närmst affektionsmässigt. Domstolen anser inte att det är tillräckligt utrett att R.D. publicerat just de nio filmer som är föremål för prövning i förvärvssyfte. Detta främst med beaktande av R.D. egna uppgifter men även mot bakgrund av att den sida han använder för donationer innehåller en stor mängd andra filmer.

Det är således i målet visat att R.D. olovligen av grov oaktsamhet framställt bearbetade exemplar av filmverken samt tillgängliggjort dessa för

allmänheten utan att namnge M.O. sådan omfattning och god sed som krävs. Dock utan något förvärvssyfte. R.D. ska därför dömas för upphovsrättsbrott.

Straff

Åklagarens gärningsbeskrivning är utformad på ett sådant sätt att förfogandet över filmerna är att anse som en gärning. R.D. har därmed gjort sig skyldig till ett fall av brott mot upphovsrättslagen av nio filmverk.

Den som döms för brott mot upphovsrättslagen döms till böter eller fängelse i högst två år. Någon gradindelning av brottet finns inte utan brottet svårighet får bedömas utifrån de i varje fall ingående handlingarna.

När brottslighetens straffvärde bestäms ska i första hand hänsyn tas till de omständigheter som knyter an till det ifrågavarande brottet. Gällande upphovsrättsbrottet skyddar det i första hand upphovsrättshavarens ekonomiska intresse samt rätt att själv förfoga över verket. Av betydelse för straffvärdet är då främst vilken ekonomisk skada brottsligheten orsakat rättighetshavaren. Även skadan hos den drabbade ska beaktas, liksom om förförandet varit omfattande och pågått under en längre tid. I skärpande riktning ska även beaktas om det varit fråga om ett systematiskt handlande.

Vid bestämmandet av straffvärdet måste även frågan om den dömde agerat uppsåtligt eller av grov oaktsamhet vägas in. Högsta domstolen i har rättsfallet NJA 2014 s. 859 uttalat att även om straffvärdet naturligtvis måste bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, bör det vid enstaka fall av oaktsamhet normalt vara fråga om ett straffvärde på lägsta dagsbotsnivå.

I aktuellt mål rör sig upphovsrättsbrottet om exemplarframställning och tillgängliggörande för allmänheten av nio kortfilmer begånget av grov oaktsamhet, utan att upphovshavarens namn angetts. Förfogandet har inte orsakat någon betydande ekonomisk skada för upphovsmannen och inte heller genererat någon påvisbar vinst för intrångsgöraren. Det har inte varit fråga om något systematiskt agerande. Tillgängliggörandet har dock skett under en lång tid, över tre år och varje avsnitt har visats flera tusen gånger, avsnitten har också varit bearbetade. Domstolens bedömning är att straffet ska bestämmas till ett kraftigare bötesstraff. Straffvärdet är enligt domstolens bedömning 120 dagsböter.

Med hänsyn tagen till vad R.D. uppgett om sina ekonomiska förhållanden ska storleken på varje dagsbot bestämmas till 50 kr. R.D. ska alltså betala 6 000 kr i böter.

Enskilt anspråk

M.O. har begärt att R.D. till honom ska betala skälig ersättning med 183 000 kr samt skadestånd med 50 000 kr.

Enligt 54 § första stycket upphovsrättslagen ska den som gör intrång i annans upphovsrätt betala skälig ersättning för utnyttjandet till upphovsmannen.

Av andra stycket följer att om intrånget sker uppsåtligen eller av oaktsamhet ska ersättning även betalas för den ytterligare skada som intrånget eller överträdelsen medfört. Hänsyn ska vid bestämmande av den ersättning särskilt tas till; utebliven vinst, vinst som den som har begått intrånget eller överträdelsen gjort, skada på verkets anseende, ideell skada och upphovsmannens eller rättighetsinnehavarens intresse av att intrång inte begås.

Vid prövning av det enskilda anspråket har domstolen att utgå från bedömningen i ansvarsdelen.

Skälig ersättning

Skälig ersättning bestäms utifrån gängse grunder i brunchen. Enligt praxis bestäms den skäliga ersättning utifrån den royalty eller licensavgift som intrångsgöraren skulle ha behövt betala om en licens för nyttjandet upplåtits. Storleken på den licensavgiften som borde ha utgått får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet (se prop. 2008/09:67 s. 226 med vidare hänvisning).

Enligt allmänna bevisregler är det den som begär en viss ersättning eller skadestånd som har att visa skadan. En bristfällig utredning kan leda till att lägre belopp fastställs än om domstolen haft tillgång till mer tillförlitligt material.

I intrångsmål är det ofta förenat med svårigheter att visa vilken skada som lidits. Detta på grund av de faktiska förhållanden och deras konsekvenser ofta är komplexa och svåra att fastställa med någon högre grad av noggrannhet.

Det finns möjlighet för domstolen att enligt 35 kap. 5 § rättegångsbalken uppskatta skadan till ett skäligt belopp. Detta om full bevisning om en inträffad skada inte alls eller endast med svårighet kan göras. Regeln innebär inte att den som begär skadestånd befrias från skyldigheten att lägga fram den utredning som skäligen kan åstadkommas. Regeln bör därför enbart betraktas som en bevislätnadsregel. En förutsättning för domstolen att tillämpa 35 kap 5 § rättegångsbalken är dock att innehavaren av upphovsrätten presenterar utredning om varför det saknats möjlighet att föra bevisning om ersättningens storlek och hur den beräknats (se NJA 2005 s. 180).

Gällande den begärda skäliga ersättning har M.O. uppgett att de 183 000 kr som han begärt motsvarar vad han skulle tagit betalat för att producera filmerna för en uppdragsgivare samt att detta är det belopp som han erbjudit R.D. att köpa ut filmerna för.

R.D. har inte kunnat acceptera något belopp som skäligt.

M.O. har åberopat bevisning i form av från honom utställda fakturor. Av fakturorna framgår att M.O. tidigare fakturerat dagshyra av steadicam med 2 000 kr per timme, att han för produktion av filmer fakturerat mellan 10 000 och 20 000 kr samt att han för foto fakturerat mellan 8 000 – 9 000 kr. Det framgår även att han för foto och redigering av foton fakturerat 500 kr per timme.

Inledningsvis kan konstateras att det saknas utredning om vad som utgör en marknadsmässig licensavgift för exemplarframställning och tillgängliggörande av filmverken. Att licensavgiften skulle motsvara produktionskostnaderna och upplåtelse av filmerna framgår enligt domstolen som uteslutet. Mot bakgrund av det kan inte M.O.s. ersättningsanspråk godtas.

M.O. har inte heller framfört några omständigheter kring varför det inte skulle vara möjligt eller vara förenat med betydande kostnader att föra bevisning om vad en marknadsmässig licensavgift kunde tänkas uppgå till. En följd av det är att det enligt domstolens bedömning saknas möjlighet att tillämpa bevislätnadsregeln i 35 kap 5 § rättegångsbalken.

Vid ett konstaterat intrång bör dock domstolen inte i avsaknad av utredning ogilla ett ersättningsyrkande fullt ut. Det som domstolen då har att göra lär vara en mycket försiktig uppskattning av vilken ersättning som kan vara skälig (se NJA 2005 s. 180).

Domstolen har då att ta hänsyn till vilken typ av produkt det fråga om samt vad som ändå får anses utrett kring vilken ersättning M.O. skulle fakturerat för att spela in filmerna åt en extern uppdragsgivare. Vid denna bedömning har domstolen också att beakta att R.D. är medupphovsman till filmverken. Domstolen bestämmer försiktigtvis den skäligen ersättningen till en procent av vad filmerna skulle överlåtits för. Den skäligen ersättningen ska därför bestämmas till 1 830 kr.

Ytterligare skada

Gällande den ytterligare skadan har M.O. begärt 50 000 kr. Han har uppgett att detta belopp är baserat på skada på verkets anseende, ideell skada samt hans rätt som upphovsman av att intrång inte begås. M.O. har berättat att han inte skulle velat bli namngiven i det sammanhang där filmerna publicerats då han inte vill förknippas med sammanhangen eller R.D.. Han har dock ansett att ett intrång i hans ideella rätt skett i objektiv mening och att han utgår från detta vid sitt skadeståndsanspråk. Han har även berättat att han inte velat att filmverken skulle användas i något politiskt syfte av den anledningen att han inte engagerar sig politiskt.

R.D. har inte accepterat något belopp som skäligt i och för sig.

Det är visat att intrång har skett samt att det skett av grov oaktsamhet. De grundläggande förutsättningarna för rätt till ytterligare skada föreligger således.

Det skadestånd M.O. begär är inte baserat på ekonomisk skada. Det får anses att utifrån vad M.O. uppgett har gjort antagligt att han lidit ersättningsgill skada men inte presenterat utredning om skadans storlek eller omfattning. Det saknas även i denna del möjlighet att tillämpa bevisregeln i 35 kap 5 § rättegångsbalken.

Bestämmelsen om ersättning för ytterligare skada är

emellertid tillkommen i syfte att kompensera rättighetshavaren fullt ut för varje intrång. Skadeståndet kan därför, och med hänsyn till dess ideella karaktär, samt särskilt med hänsyn till upphovsmannens intresse av att intrång inte begås uppskattas. Med tanke på att det inte ska ske någon överkompensation för upphovsmannen måste ett skadestånd bestämmas med försiktighet (jfr NJA 2005 s.180). På grund härav bestämmer domstolen det belopp som ska utgå för ytterligare skada till 500 kr.

Rättegångskostnader

Advokaten J.L. har begärt ersättning för sitt uppdrag som offentlig försvarare med sammanlagt 140 089 kr, varav 102 842 kr avser arbete, 22 609 kr tidspillan, 14 638 kr utlägg och 25 090 kr mervärdesskatt.

Åklagaren har yttrat sig över kostnadsräkningen och anfört följande. Flera av de av advokat L. vidtagna åtgärder har inte varit motiverade. Särskilt att advokat L. begär ersättning för ett 2,4 timmar långt möte med R.D. och vad som enligt får antas vara J.W.E.A., ett vittne som enbart åberopats av åklagaren. Ett möte tillsammans med klient och det av åklagaren åberopade vittnet kan anses olämpligt, det kan inte heller anses rymmas inom en offentlig försvarares uppdrag. Den begärda tidsåtgången är inte rimligt med hänsyn målets art och omfattning. Förundersökningen är inte särskilt omfattande och filmerna som åberopats som bevisning i målet är totalt ca 1 h långa.

J.L. har tillsänts åklagarens yttrande.

Enligt 21 kap 10 § första stycket rättegångsbalken har en offentlig försvarare rätt till skäligen ersättning av allmänna medel för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättning för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång

som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av en timkostnadsnorm.

Vid bedömning av den tid som är rimlig att lägga ned på målet ska bedömningen utgå från hur många timmar en genomsnittlig skicklig advokat behöver lägga ner på ett uppdrag som det aktuella. Bedömningen av vad som är rimlig tid måste göras med hänsyn till målets omfattning och art.

Omfattningen på målet är enligt domstolens bedömning inte särskilt omfattande. Förundersökningen i målet utgörs av ca 330 sidor, utöver detta har filmer med en speltid om ca 1,5 timme åberopats som bevisning i målet. I domstolen har hörts målsäganden och tilltalad samt ett vittne. Huvudförhandlingen i domstolen pågick under en heldag. Handläggningen av målet i domstol har i stort pågått sedan dess att stämningsansökan kommit in den 30 juli 2019 till dess målets avgjorts vid huvudförhandling den 15 januari 2020.

Advokat J.L. har varit förordnad i målet sedan den 22 november 2016. För tiden fram till dess slutdelgivnings av förundersökningen gjorts i april 2019 har enbart begränsade arbetsuppgifter av mer administrativ karaktär genomförts av försvararen. Detta med undantag för arbete med anledning av det polisförhör som hölls med R.D. den 8 december 2016.

I anledning av det förhöret samt sammanställning av manus som ska skicks till förhørsledare har J.L. begärt ersättning för arbete med totalt 6,8 timmars arbete varav 0,9 timmar för närvaro vid förhöret. Det är förvisso viktigt för att tillvarata klients intresse att göra kommentarer och förtydliganden av förhör samt att ha möjlighet att diskutera förhör med klient före och efter förhöret. För detta får enligt domstolen J.L. vara skäligen tillgodosedd med 3,5 timmars arbete däri inräknat att skicka 4 manus till förhørsledare.

J.L. vid tre tillfällen begärt ersättning för samtal med R.D. utan att det anges vad dessa samtal hänför sig till. Det finns även i arbetsredogörelsen samtal till R.D. med anledning av specificerade åtgärder. Det kan därför enligt domstolen inte anses att de samtal som inte hänförts till något, i brist på redogörelse varit nödvändiga. Dessa uppgår till totalt 2,5 timmar

J.L. har även begärt ersättning för kontakt med tingsrätten med anledning av planering av huvudförhandling samt därpå följande begäran att ställa in förhandling. Enligt domstolens mening hade en stor del av detta arbete kunnat undvikas, det ska dock beaktas att även domstolen i denna del i någon mån kan anses varit otydlig i sin kommunikation gällande datum. Den begärda ersättningen för arbete kring förhandling och begäran att ställa in densamma uppgår till 4,7 timmars arbete. Enligt domstolen får Jan Lindén till anses skäligen tillgodosedd med 2 timmars arbete i denna del.

J.L. har även av vad det framgår av arbetsredogörelsen begärt ersättning för förberedelser i målet och har från den 7 januari 2020 till den 14 januari 2020 lagt ned 20,8 timmar arbete på vad som får kategoriseras som sådana förberedelser. Till detta ska dock läggas att det även tidigare i arbetsredogörelsen redogjorts för arbetet som får anses kategoriseras som förberedande åtgärder. Med hänsyn till den bedömning om målets omfattning som domstolen gjort J.L. i denna del anses skäligen tillgodosedd med 10 timmars arbete. Inte heller medför målets art i sig domstolen att göra någon annan bedömning.

J.L. har även begärt ersättning för arbete med 0,6 timmar för vad som anges restid inför och efter förhör den 8 december 2016. Enligt domstolen måste denna post hänföra sig till tidspillen varför ingen ersättning för arbete kan utgå för denna tid.

Domstolen är sammanfattningsvis av den uppfattningen att J.L. för sitt arbete som försvarare i målet är skäligen tillgodosedd med ersättning motsvarande 38,7 timmars arbete, därutöver har J.L. rätt till ersättning för begärd tidspillan och utlägg.

Den ersättning J.L. tillgodoses bestäms därför av domstolen till totalt 105 165 kr. Av beloppet avser 54 335 kr arbete, 18 087 kr tidspillan och 11 710 kr utlägg och 21 033 kr mervärdesskatt.

R.D. döms för det brott som åtalet avser. Han ska i och med det återbetala del av försvararkostnaden till staten. Med hänsyn till det R.D. uppgett om sina ekonomiska förhållanden ska han återbetala 5 258 kr vilket motsvarar 5 procent av försvararkostnaderna.

Övrigt

R.D. ska betala lagstadgad avgift till brottsofferfonden med 800 kr eftersom fängelse finns i straffskalan för det brott han nu döms.

HUR MAN ÖVERKLAGAR (PMD-01)

Överklagandet ska riktas till Patent- och marknadsöverdomstolen men ska ha kommit in till Patent- och marknadsdomstolen senast den 19 februari 2020.

Zebastian Leach

I avgörandet har deltagit tingsfiskalen Zebastian Leach och nämnd. Rätten är enig.

Hur man överklagar

Dom i brottmål, Patent- och marknadsdomstolen

PMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Patent- och marknadsdomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Patent- och marknadsöverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövnings-tillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Patent- och marknadsdomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Patent- och marknadsdomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Patent- och marknadsöverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Patent- och marknadsöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Patent- och marknadsöverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att Patent- och marknadsöverdomstolen ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- domstolen meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Patent- och marknadsöverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att Patent- och marknadsdomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om Patent- och marknadsdomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med Patent- och marknadsdomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande

---

Den som vill överklaga Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Patent- och marknadsöverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Patent- och marknadsöverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Patent- och marknadsöverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen

beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se